

I. Wybucha nowa epoka**1. Ballady i romanse: HISTORIA KRYMINALNA WEDŁUG ADAMA MICKIEWICZA, CZYLI BALLADA „LILIJE”.****A. Mickiewicz, *Lilije***

Zbrodnia to niesłychana,
 Pani zabija pana;
 Zabiwszy grzebie w gaju,
 Na łączce przy ruczaju,
 Grób liliją zasiewa,
 Zasiewając tak śpiewa:
 "Rośnij kwiecie wysoko,
 Jak pan leży głęboko;
 Jak pan leży głęboko,
 Tak ty rośnij wysoko."
 Potem cała skrwawiona,
 Męża zbójczyny żona,
 Bieży przez łąki, przez knieje,
 I górą, i dołem, i górą;
 Zmrok pada, wietrzyk wieje;
 Ciemno, wietrzno, ponuro.
 Wrona gdzieniegdzie kracze
 I puchają puchacze.
 Bieży w dół do strumyka,
 Gdzie stary rośnie buk,
 Do chatki pustelnika,
 Stuk stuk, stuk stuk.
 "Kto tam?" - spadła zapora,
 Wychodzi starzec, świeci;
 Pani na kształt upiora
 Z krzykiem do chatki leci.
 "Ha! ha!" zsiniały usta,
 Oczy przewraca w słup,
 Drżąc, zbladła jak chusta;
 "Ha! mąż, ha! trup!"
 "- Niewiasto, Pan Bóg z tobą,
 Co ciebie tutaj niesie,
 Wieczorną słotną dobą,
 Co robisz sama w lesie?"
 "- Tu za lasem, za stawem,
 Błyszczą mych zamków ściany.
 Mąż z królem Bolesławem
 Poszedł na Kijowiany.
 Lato za latem bieży,
 Nie masz go z bojowiska;
 Ja młoda wśród młodzieży,
 A droga cnoty śliska!
 Nie dochowałam wiary,
 Ach! biada mojej głowie!
 Król srogie głosi kary;
 Powrócili mężowie.(...)
 Jadą, jadą w tę stronę,
 Tuman na drodze wielki,
 Rzą, rzą koniki wrone,
 Ostre błyszczą szabelki.
 Jadą, jadą panowie,
 Nieboszczyka bratowie!
 - "A witajże, czy zdrowa?
 Witajże nam, bratowa.
 Gdzie brat?" - "Nieboszczyk brat,
 Już pożegnał ten świat."
 - "Kiedy?" - "Dawno, rok minął,
 Umarł... na wojnie zginął."
 - "To kłamstwo, bądź spokojna!
 Już skończyła się wojna;
 Brat zdrowy i ochoczy,
 Ujrzysz go na twe oczy."
 - "Powracał razem z nami,
 Lecz przodem chciał pośpieszyć,
 Nas przyjąć z rycerzami

I twoje łzy pocieszyć.
 Dziś, jutro pewnie będzie,
 Pewnie kędyś w obłędzie
 Ubite minął szlaki.
 Zaczekajmy dzień jaki,
 Poszlemy szukać wszędzie,
 Dziś, jutro pewnie będzie." (...)
 Czekają. Przeszła zima,
 Brata nie ma i nie ma.
 Czekają; myślą sobie:
 Może powróci z wiosną?
 A on już leży w grobie,
 A nad nim kwiatki rosną,
 A rosną tak wysoko,
 Jak on leży głęboko.
 I wiosnę przeczekali,
 I już nie jadą dalej.
 Do smaku im gospoda,
 Bo gospodyni młoda;
 Że chcą jechać, udają,
 A tymczasem czekają;
 Czekają aż do lata,
 Zapominają brata.
 Do smaku im gospoda
 I gospodyni młoda.
 Jak dwaj u niej gościli,
 Tak ją dwaj polubili.
 Obu nadzieja lechce,
 Obadwaj zjęci trwogą,
 Żyć bez niej żaden nie chce,
 Żyć z nią obaj nie mogą.
 Wreszcie na jedno zdani,
 Idą razem do pani.(...)
 "Lecz jak pogodzić braci?
 Kto weźmie, a kto straci?" -
 "Najlepsza będzie droga
 Zdać się na los i Boga.
 Niechajże z ranną rosą
 Pójdą i kwiecie zniosą.
 Niech każdy weźmie kwiecie
 I wianek tobie splecie,
 I niechaj doda znaki,
 Żeby poznać, czyj jaki,
 I pójdzie w kościół boży,
 I na ołtarzu złoży.
 Czyj pierwszy weźmiesz wianek,
 Ten mąż twój, ten kochanek."
 Pani z przestrogi rada,
 Już do małżeństwa skora,
 Nie boi się upiora;
 Bo w myśli swej układa
 Nigdy w żadnej potrzebie
 Nie wołać go do siebie.
 I z tych układów rada,
 Jak wpadła, tak wypada.
 Bieży prosto do domu
 Nic nie mówiąc nikomu.
 Bieży przez łąki, przez gaje,
 I bieży. i staje.
 I staje, i myśli, i słucha:
 Zda się, że ją ktoś goni
 I że coś szepce do niej,
 Wokoło ciemność głucha:(...)
 Lecz zbliża się niedziela.
 Zbliża się czas wesela.

Niepubliczne Liceum dla Dorosłych w Pilźnie, Semestr V, zajęcia 1
KARTA PRACY NR 1

Zaledwie słońce wschodzi,
Wybiegają dwaj młodzi.
Pani, wśród dziewic grona
Do ślubu prowadzona,
Wystąpi wśród kościoła
I bierze pierwszy wianek,
Obnosi go dokoła;
"Oto w wieńcu lilije,
Ach, czyż to są, czyje?
Kto mój mąż, kto kochanek?"
Wybiega starszy brat,
Radość na licach płonie,
Skacze i klaszcze w dłonie:
"Tyś moja. mój to kwiat!
Między liliji kręgi
Upłotłem wstążek zwój,
To znak, to moje wstęgi!
To mój, to mój, to mój!
- "Kłamstwo! - drugi zawoła -
Wyjdźcie tylko z kościoła,
Miejsce widzieć możecie,
Kędy rwałem to kwiecie.
Rwałem na łączce w gaju,
Na grobie przy ruczaju,
Okażę grób i zdrój,
To mój, to mój, to mój!"
Kłóć się żli młodzieńce;
Ten mówi, ten zaprzecza;
Dobyli z pochew miecza;

Wszczyna się srogi bój,
Szarpia do siebie wieńce:
"To mój, to mój, to mój!"
Wtem drzwi kościoła trzasły,
Wiatr zawiał, świece zgasły,
Wchodzi osoba w bieli.
Znany chód, znana zbroja,
Staje, wszyscy zadrżeli,
Staje, patrzy ukosem,
Podziemnym woła głosem:
"Mój wieńiec i ty moja!
Kwiat na mym rwany grobie,
Mnie, księżo, stulą wiąże;
Zła żono, biada tobie!
To ja. twój mąż, twój mąż!
Żli bracia, biada obu!
Z mego rwaliście grobu,
Zawieście krwawy bój.
To ja, twój mąż, wasz brat,
Wy moi, wieńiec mój,
Dalej na tamten świat!"
Wstrzęsła się cerkwi posada,
Z zrębu wysuwa się zrąb,
Sklep trzeszczy, głąb zapada,
Cerkiew zapada w głąb.
Ziemia ją z wierzchu kryje,
Na niej rosną lilije,
A rosną tak wysoko,
Jak pan leżał głęboko.

1. Ułóż plan wydarzeń ballady Lilije

.....

.....

.....

.....

.....

2. Uwzględniając punkty scenariusza kryminalnego uzupełnij elementy:

- A. motyw zbrodni.....
- B. sprawca zbrodni.....
- C. ofiara.....
- D. miejsce i czas zbrodni.....
- E. świadkowie.....
- F. dowody.....
- G. narzędzie zbrodni.....
- H. sytuacja po zbrodni (poczucie winy).....
- I. kara za zbrodnię.....

3. Rola natury (Natury)

- a)
- b)
- c)

4. Wskaż poprawne dokończenie zdania.

- Narratorem w przytoczonym tekście jest A. pustelnik. B. główna bohaterka. C. postronny obserwator.
- związku powyższego tekstu z twórczością ludową świadczy A. podtytuł. B. obecność opisów przyrody. C. obecność zdań złożonych. D. śpiewana przez panią piosenka.
- Opisy przyrody w balladzie A. Mickiewicza A. są jedynie tłem zdarzeń. B. służą scharakteryzowaniu bohaterów. C. budują nastrój grozy i oddają emocje bohaterki.

5. W każdym wypowiedzeniu podkreśl jedną z wyróżnionych informacji, aby utworzyć prawdziwe zdania.

Ballada to utwór pisany *wierszem/prozą*.

Ballady opisują wydarzenia *codzienne/niezwykłe*.

Najczęściej nastrój w balladzie jest *sielankowy/tajemniczy*.

Ballada jest gatunkiem synkretycznym i łączy elementy *dwóch/trzech* rodzajów literackich.

2. MANIFEST POKOLENIA A. Mickiewicz „Oda do młodości”

Bez serc, bez ducha, to szkieletów ludy;
Młodości! dodaj mi skrzydła!
Niech nad martwym wlecę światem
W rajska dziedzinę ułudy:
Kędy zapal tworzy cudu,
Nowości potrząsa kwiatem
I obleka w nadziei złote malowidła.

Niechaj, kogo wiek zamroczy,
Chyląc ku ziemi poradzone czoło,
Takie widzi świata koło,
Jakie tępymi zakreśla oczy.
Młodości! ty nad poziomy
Wylatuj, a okiem słońca
Ludzkości całe ogromy
Przeniknij z końca do końca.

Patrz na dół - kędy wieczna mgła zaciemia
Obszar gnuśności zalany odmgętem;
To ziemia!
Patrz. jak nad jej wody trupie
Wzbił się jakiś płaz w skorupie.
Sam sobie sterem, żeglarzem, okrętem;
Goniąc za żywiołkami drobniejszego płazu,
To się wzbija, to w głąb wali;
Nie lgnie do niego fala, ani on do fali;
A wtem jak bańka prysnął o szmat głazu.
Nikt nie znał jego życia, nie zna jego zguby:
To samoluby!

Młodości! tobie nektar żywota
Natenczas słodki, gdy z innymi dzielę:

1. W utworze kilka razy pojawiają się apostrofy do młodości. Znajdź je i napisz, w jakim celu poeta ją przywołuje.
 - a)
 - b)
 - c)
2. Głównym celem wiersza jest przeciwstawienie wspaniałej młodości beznadziejnej starości. Znajdź wszystkie elementy, które je różnią.

MŁODOŚĆ!!!	STAROŚĆ

3. Wyjaśnij w kilku zdaniach cytaty: „Tam sięgaj, gdzie wzrok nie sięga”, „Łam, czego rozum nie złamie”.

4. Wskaż elementy świadczące o oświeceniowym i romantycznym charakterze „Ody do młodości”
IRRACJONALIZM, GATUNEK (ODA), IDEA BRATERSTWA, GLORYFIKACJA MŁODOŚCI, UTYLITARYZM,
ODWOŁANIA DO MITOLOGII, REWOLUCJONIZM, EKSPRESJA WYPOWIEDZI, KONTRASTOWE
ZESTAWIENIA, KATEGORIA DUCHA, POTĘPIENIE INDYWIDUALIZMU W DZIAŁANIU, APOLOGIA
ZBIOROWEGO CZYNU, WIARA W POSTĘP, PRYMAT EMOCJI, INDYWIDUALIZM, BUNT

Władimir Hofman „Starość i młodość”

OŚWIECENIE	ROMANTYZM

Napisz, jak zostały przedstawione na obrazie postacie symbolizujące młodość i starość

.....

3. Rozważania o przemijaniu w *Lirykach łożańskich* Adama Mickiewicza

Adam Mickiewicz *NAD WODĄ WIELKĄ I CZYSTĄ*

Nad wodą wielką i czystą
Stały rzędami opoki,

I woda tonią przejrzystą
Odbiła twarze ich czarne;

Nad wodą wielką i czystą
Przebiegły czarne obłoki,
I woda tonią przejrzystą
Odbiła kształty ich marne;

Nad wodą wielką i czystą
Błysnęło wzdłuż i grom ryknął,
I woda tonią przejrzystą
Odbiła światło, głos zniknął.

A woda, jak dawniej czysta,
Stoi wielka i przejrzysta.

Tę wodę widzę dokoła
I wszystko wiernie odbijam,
I dumne opoki czoła,
I błyskawice – pomijam.

Skalom trzeba stać i grozić,
Obłokom deszcze przewozić,
Błyskawicom grzmieć i ginąć,
Mnie płynąć, płynąć i płynąć –

Cześć liryku	Elementy	Cytat z wiersza	Symbolika
opisowa	jezioro	<i>Nad wodą wielką i czystą [...] I woda tonią przejrzystą [...] A woda, jak dawniej czysta, Stoi wielka i przejrzysta Tę wodę widzę dokoła [...]</i>	
	skały, góry	<i>Stały rzędami opoki, [...] Skalom trzeba stać i grozić [...]</i>	
	obłoki	<i>Przebiegły czarne obłoki, [...] Odbiła kształty ich marne; [...] Obłokom deszcze przewozić, [...]</i>	
refleksyjna	błyskawice	<i>Błysnęło wzdłuż i grom ryknął, [...] Błyskawicom grzmieć i ginąć, [...]</i>	
	człowiek – podmiot liryczny	<i>Tę wodę widzę dokoła I wszystko wiernie odbijam, I dumne opoki czoła, I błyskawice – pomijam. [...] Mnie płynąć, płynąć i płynąć –</i>	

1. Uzupełnij tabelę o symbolikę podaną powyżej.

2. Adam Mickiewicz „Polaty się lzy me czyste, rześiste...”

Polaty się lzy me czyste, rześiste
Na me dzieciństwo sielskie, anielskie,
Na moją młodość górną i durną,
Na mój wiek męski, wiek kłęski;
Polaty się lzy me czyste, rześiste...

Etap życia	Cytat z tekstu	Odwolanie do biografii poety	Symbolika, uczucia
dzieciństwo	<i>Na me dzieciństwo sielskie, anielskie</i>		
młodość	<i>Na moją młodość górną i durną</i>		
dojrzałość	<i>Na mój wiek męski, wiek kłęski</i>		

3. Jaka jest wymowa tego liryku?

.....
.....
.....

4. jaką funkcję pełni w nim klamra kompozycyjna?

.....

5. Jaką funkcję pełni zewnętrzne i wewnętrzne rymy?

.....

6. Jaką funkcję pełni anafory?

.....
.....
.....